

Факултет *Природни науки и образование*

КОМПЕТЕНТНОСТНА ХАРАКТЕРИСТИКА

на

Специалност: **Предучилищна и начална училищна педагогика**

Професионално направление: 1.2. Педагогика

Област на ВО: 1. Педагогически науки

ОКС „Бакалавър“

Професионална квалификация: педагог-начален учител, педагог-детски учител

Срок на обучение: 4 години (8 семестъра)

Форма на обучение: редовна

I. ПРОФИЛ НА СПЕЦИАЛНОСТТА

• АКТУАЛНОСТ НА СПЕЦИАЛНОСТТА

Необходимостта от специалността *Предучилищна и начална училищна педагогика* е обусловена от факта, че подготовката на учителите е институционализираният начин, по който всяка една образователната система се възпроизвежда. Въз основа на данните от проучването на Европейската комисия – „The teaching profession in Europe“ (2015)¹ върху демографските миграционни потоци във всяка държава-член на Европейския съюз, е формулиран изводът, че образователните системи на Стария континент могат да изпитат сериозен недостиг на учители. Това, от своя страна, вероятно ще доведе до необходимостта, както от повишаване на привлекателността на учителската професия, така и от привличането на млади специалисти. В посочения доклад България се цитира като една от страните, в която по-малко от 25% от действащите учители, са на възраст под 40, което налага необходимостта от обучение на предучилищни и начални педагози в отговор на нуждите на обществото. Сходна е и позицията на Министерството на образованието и науката на България, което поставя като основен приоритет в „Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в република България (2021 - 2030)²“, създаването на общност от мотивирани и компетентни учители в резултат от „повишаване на привлекателността и престижа на учителската професия и обезпечаване на системата на образованието в дългосрочен план с учители във всички образователни институции и по всички дисциплини“ (Стратегическа рамка, 2021, с. 24).

Специалност *Предучилищна и начална училищна педагогика* е ефективна и ефикасна инвестиция в образованието и обучението, в която се подготвят педагогически специалисти, които успешно могат да осъществят висококачествено образование, възпитание и социална интеграция на учениците в предучилищна и начална училищна възраст.

• ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ОБУЧЕНИЕТО

Основна цел на обучението е да подготви квалифицирани специалисти, които компетентно и творчески да ръководят възпитателно-

¹ Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. (2015). *The Teaching Profession in Europe: Practices, Perceptions, and Policies*, Eurydice Report, Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.

² Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030), < <https://www.mon.bg/bg/143> > [Актуална към 24.03.2021 г.]

образователния процес на деца от 3 до 7 годишна възраст и от 7 до 11 годишна възраст.

Специфичните цели на обучението включват: висока професионална подготовка, богата езикова култура и познания в областта на психолого-педагогическите дисциплини, разкриващи особеностите на когнитивното, емоционалното и физическото развитие на децата в предучилищна възраст и на учениците в начална училищна възраст; основите на технологията на обучението по различните частно-научни дисциплини; особеностите и изискванията на европейските измерения на образованието.

• **ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА УЧЕБНИЯ ПЛАН**

• *Основни структурни характеристики на учебния план*

Обучението по специалността е съобразено с Наредбата за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“ от 11.11.2016 г. и Наредба № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти и е изградено на базата на два основни модула:

○ **Модул от дисциплини, осигуряващи фундаменталната подготовка** на студентите – включва дисциплини като: История на педагогиката и българското образование, Литературознание, Фонетика и лексикология на българския език, Морфология и синтаксис на българския език, Математика, Основи на природните науки, Предучилищна педагогика, Дидактика, Обща психология, Теория на възпитанието, Езикознание, Възрастова психология, Сравнително образование, Педагогическо общуване, Педагогическа психология и др. Обучението по информационни и комуникационни технологии и работа в дигитална среда дава възможност на бъдещия детски и начален педагог успешно да използва електронни учебни материали и електронни форми на обучение.

○ **Модул от дисциплини, осигуряващи специална методическа подготовка**, която се осъществява чрез изучаване на частните методики за изграждане на конкретен методически подход у педагозите. Методиките разкриват система от специфични способности, похвати, форми и средства за ръководене на игровата, учебната, трудовата, битовата, класната и извънкласната дейност на децата в детската градина и началното училище. Методическата подготовка се осъществява чрез изучаване на дисциплините: Педагогика и технология на играта, Методика на физическата култура в детската градина, Методика на запознаване с околния свят, Методика на

музикалната култура в детската градина и Методика на музикалното възпитание в началното училище, Методика на физическото възпитание в началното училище, Методика на формиране на елементарни математически представи, Методика на изобразителната дейност в детската градина, Методика на обучението по български език и литература в детската градина, Методика на обучението по математика в началното училище, Методика на обучението по човекът, обществото и природата, Методика на обучението по български език и литература в началното училище, Методика на конструирането технологиите и детския труд, Методика на физическото възпитание в началното училище, Методика на изобразителното изкуство в началното училище, Методика на обучението по технологии и предприемачество в началното училище и други дисциплини.

- **Методическата подготовка** дава възможност на специалиста да организира и провежда разнообразни по вид форми на обучение и възпитание с подрастващите, да осъществява възпитателната дейност в условията на игрови, художествено-развлекателни, спортни, конструктивни и трудови дейности.

- **Профилираната подготовка** на бъдещите педагози включва три вида практика в детската градина и началното училище: Хоспитиране (наблюдения, съпроводени с анализ на наблюдаваните учебни занятия), Текуща педагогическа практика и Стажантска практика. Така се постига равнопоставеност между теоретичната и практическата подготовка на студентите.

Избираемите дисциплини надграждат подготовката на студентите-педагози по проблеми, свързани със специализираната им подготовка, и са ориентирани към придобиване на ключови компетентности, които имат отношение към професионално-педагогическата им реализация.

Интердисциплинарните и приложно-експериментални дисциплини осигуряват надграждане на компетентности, свързани със спецификата на професионалната квалификация. Чрез обучението по дисциплината Статистически методи за педагогически изследвания студентите получават определена степен на статистическа грамотност, като белег на ерудиция и елемент на професионалната подготовка. Получените знания в областта на приложенията на статистиката в педагогическите изследвания са особено важни и полезни за разработване на дипломни работи, научни доклади и творчески изяви на студентите. Студентите получават фонова компетентност, необходима при интерпретацията на

количествени и качествени данни от педагогическите изследвания, като се научат да използват възможностите на най-популярния в света специализиран софтуерен продукт за статистически анализи IBM-SPSS(Statistical Package for Social Sciences).

Предвидено е задължително изучаване на **факултативни дисциплини**.

Интеграцията от фундаментални, специализиращи и допълнителни дисциплини позволява да се осъществи задълбочена и качествена подготовка на учители в областта на предучилищното и началното образование.

Проверката и оценката на знанията, уменията и професионалните компетенции се осъществява съобразно изискванията на учебния план и включва текущ и/или заключителен семестриален контрол. Формите на контрол, избрани от преподавателите, са отразени в съответната учебна програма и съответстват на заложените форми за оценяване в учебния план. Оценяването е по шестобалната система. Текущият контрол включва следните методи: тест; самостоятелно проучване по дадена тема и защита на теза (курсова задача или курсова работа); беседа; реферирание на научни текстове и др. Заключителният контрол представлява полагане на писмен изпит по дисциплината или формирането на крайна оценка в резултат на текущо оценяване през семестъра (текуща оценка).

Обучението по специалността е с продължителност от 8 (осем семестъра), като общият брой кредити за целия курс на обучение е 240 ECTS кредити.

• ПРОФЕСИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И РЕАЛИЗАЦИЯ

Професионалното предназначение на бакалавъра по “Предучилищна и начална училищна педагогика” е да осигурява ефективност на възпитателния и на ограмотителния процес в детската градина и началното училище.

Бакалавърът по “Предучилищна и начална училищна педагогика” има следните възможности за професионална реализация:

- учител в детска градина/учител в подготвителна група в училище;
- начален учител;
- учител в група за целодневна организация на учебния ден I-IV клас;

- учител в група за предучилищно образование в специално училище;
- ръководител и преподавател в центрове за работа с деца, в детски школи и групи за извънкласна дейност;
- длъжност в детските отдели и институции за масова и художествена комуникация;
- консултант-експерт в институции, работещи с деца от предучилищна и начална училищна възраст;
- конкурсно-административни длъжности в държавни и частни образователни институции за работа с деца от предучилищна и начална училищна възраст;
- ръководители на екипи или членове на екипи в неправителствени организации, фондации и др.

II. КОМПЕТЕНТНОСТЕН ПРОФИЛ НА СПЕЦИАЛНОСТТА

Компетентностният профил на специалността е изграден въз основа на спецификата на обучението на студентите в професионално направление 1.2. Педагогика, като съчетава в себе си дескрипторите на:

- *Европейската квалификационна рамка (ЕКР)* за резултатите от ученето за Ниво 6, подниво 6Б³;
- *Националната квалификационна рамка на РБългария (НКР)* за ниво Ниво 6, подниво 6Б;
- *Рамката за дигитална компетентност (DigComp2.0)*.

Едновременно с това компетентностната характеристика на специалност по „Предучилищна и начална училищна педагогика” е изградена и върху *ключовите умения за ученето през целия живот*⁴, дефинирани от Европейската комисия, които включват знания, умения и компетенции, необходими за личностно развитие, пригодност за работа, социална интеграция и активна гражданска позиция в локален, регионален, национален и глобален контекст.

Компонентите на компетентностната характеристика включват:

- **знания** – основни и фактологически;

³ Ниво 6, Подниво 6Б – ОКС „Бакалавър“, 240 ECTS кредита

⁴ European Union. *Key Competences for Lifelong Learning*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019 <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>>

○ **умения** – познавателни (включват използването на логическо, критическо, интуитивно и творческо мислене) и практически (включват сръчност и използване на методи, материали, уреди и инструменти);

○ **компетентности;**

○ **отношения.**

Компонент 1: ЗНАНИЯ

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

• притежава задълбочени теоретични и фактологични знания в областта на педагогическите науки, психологията;

• притежава знания по основополагащи научни области като: съвременен български език, чужд език, математика, информационни технологии и др.;

• познава най-новите постижения в сферата на образованието, природните и обществени науки;

• интерпретира самостоятелно придобитите знания, като използва познатите му теоретични модели в съответната научна област;

• осмисля въпроси, свързани със знанията в областта на педагогическата теория и практика на обучението и възпитанието и ги прилага при извършването на изследователска дейност;

• използва познати теоретични постановки, научни факти и резултати от научни изследвания, като основа за оригинално мислене и изследователска дейност в областта на педагогическите науки и частните методики.

Компонент 2: УМЕНИЯ

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

• притежава умения за прилагането на съществуващи теоретични модели и терминология в областта на педагогическите науки;

• владее методи и средства, позволяващи решаването на специфични задачи, свързани с обучението, възпитанието и развитието на деца и ученици в предучилищна и начална училищна възраст;

• прилага логическо и творческо мислене при решаването на нестандартни задачи / проблеми в областта на педагогиката и частните

дидактики, ориентирани към обучението в началния етап на основното образование;

- притежава специализирани умения за решаване на конкретни проблеми, свързани с разработването на научни изследвания по теми от педагогическата сфера;

- владее умения, необходими при планирането и извършване на експерименти, свързани с различни аспекти на учебно-възпитателната работа на учениците в предучилищна и начална училищна възраст;

- притежава специализирани умения за решаване на проблеми, които изискват прилагането на знания и процедури от други научни области;

- умее да работи с разнообразни образователни продукти, пряко свързани с предучилищната подготовка на децата, както и с учебната работа по предметите, изучавани в началния етап на основната образователна степен;

- познава, разбира и прилага нормативните документи, регламентиращи работата в сферата на училищното образование.

Компонент 3: КОМПЕТЕНТНОСТИ

➤ Грамотност

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

- притежава умения за устно и писмено общуване в различни комуникативни ситуации;

- наблюдава и адаптира начина си на общуване в зависимост от ситуацията;

- различава и използва различни източници на информация;

- притежава умения за откриване, събиране и обработване на информация от различни източници;

- мисли критично, като разглежда поставените въпроси от различни гледните точки;

- формулира информирана оценка въз основа на критическо осмисляне на информацията по поставените проблеми.

➤ Мултилингвална компетентност

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

- притежава знания по отношение на лексиката, граматично-функционалните категории на английския език;

- познава общественото устройство и културната специфика на представителите на езиковата общност, чиито език студентът усвоява като чужд;
- разбира смисъла и да извлича подробности от жанрово различни текстове на чуждия език (вкл. и от текстове на специализиран чужд език);
- ползва съзнателно сравнително широк кръг от стратегии при слушане и четене с разбиране на текстове на чуждия език;
- притежава умения за инициране, поддържане и приключване на разговор с различни събеседници и на различни теми;
- създава различни в жанрово отношение текстове на чуждия език, вкл. и по специализирани теми с оглед на професионалното направление.

➤ **Математическа компетентност и компетентности в наука, технологии и инженерство**

Бакалавърът по “Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

- притежава стабилни знания за основните математически операции и свойствата им, геометрични фигури и тела, основни величини, мерните единици и отношенията между тях и др.
- познава и владее терминологичния апарат на математическите дисциплини, особено свързани с формирането на елементарни математически представи в детската градина и свързаните с начална училищна възраст – аритметика и елементи от алгебрата, геометрията, теорията на множествата;
- разсъждава като прилага математически доказателства;
- разчита статистически данни, графики, таблици и др., които да използва при обучението си или при разработването на научни изследвания и/или публикации;
- прилага изследователски подход при решаването на поставените задачи, чрез планирането и провеждането на научен експеримент;

➤ **Дигитална компетентност**

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

- разбира как цифровите технологии подпомагат общуването, творчеството и иновациите, като осъзнава техните възможности, ограничения, влияние и съответните рискове;

- познава и спазва правните и етични норми при използването на дигитални технологии в учебния процес, при самоподготовка и при общуване със студенти и преподаватели;

- познава функциите и умее да работи с различни устройства и софтуер с цел общуване с другите студенти и с преподаватели по време на обучението, при самостоятелната си подготовка за учебните занятия и при реализирането на научноизследователска дейност в дигитална среда (вкл. и разработване на научни публикации под ръководството на преподавател);

- умее да открива необходимата му информация в дигитална среда, да оцени качеството на дигитално поднесеното съдържание и да го използва за нуждите на учебната или научноизследователската си дейност;

- може да създаде и сподели информация във виртуалното пространство или чрез използването на съответен софтуер;

- може да съхрани и предпази от нежелан достъп създаденото от него дигитално съдържание (вкл. и дигиталната си идентичност);

- познава и умее да работи с различни софтуерни образователни програми.

➤ **Лични и социални компетентности и компетентност за учене**

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

- притежава знания за използваните от него стратегии за учене;
- познава собствените си образователни потребности и нужди за развитие;

- оценява системно, целенасочено и последователно собствената си квалификация чрез преценка на придобитите до момента, знания, умения и компетентности;

- планира разширяването и актуализирането на професионалните си знания, умения и компетентности и собствената си професионална квалификация (напр. чрез участие в обучения, използване на възможности за кариерно развитие, кариерно консултиране и т.н.);

- умее да работи в екип (вкл. и с представители на други култури);
- проявява самостоятелност при вземането на решения;
- демонстрира толерантност, проявява емпатия и приема гледни точки, различни от неговата;

- уважава културните различия и да проявява отвореност към другостта;

- спазва етичния кодекс за работа с деца и с педагогическата общност.

➤ **Граждански компетентности**

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

- притежава знания за основните понятия и събития, свързани с индивиди, групи, работнически организации, обществото, икономическите процеси и културата;

- познава общите европейски ценности и основните човешки права;

- може да посочи и познава основни събития и исторически личности от националната, европейската и световната история;

- притежава знания за климатичните и демографски промени в света, както разбира последиците от тях;

- умее да участва ефективно в общественополезни инициативи (напр. във връзка с устойчивото развитие на обществото на местно, регионално, национално и международно ниво);

- демонстрира умения за критически прочит на информацията, поднесена от различни медии;

- разбира ролята на медиите в демократичното общество;

➤ **Познания за (собствената и други) култури и комуникативна компетентност**

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

- притежава разбиране за културата като сбор от артефакти (продукти на човешката дейност), вярвания и ценностни системи, поведение;

- познава местните, националните, европейските и други култури по света (вкл. техните езици, културно наследство, традиции, артефакти);

- притежава критична културна осъзнатост, която включва оценяване на различни гледни точки, практики и продукти в собствената и чуждата култура;

- умее да общува успешно (вкл. и с представители на други култури);

- формулира и излага ясно идеи, проблеми и решения пред специалисти в областта на образованието и неспециалисти;

- изразява мнение и отношение по въпроси от областта на възпитанието и обучението чрез използване на качествени и количествени данни, описания и оценки;

➤ **Предприемаческа компетентност**

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

- познава икономическите и социалните възможности и предизвикателства пред работодателите, бизнеса и обществото в национален и международен аспект;
- познава и използва разнообразни подходи при планирането на проекти, управлението на процеси и ресурси;
- проявява въображение, творчески подход, стратегическо мислене и умения за решаване на проблеми при предлагането на ефективни решения на поставени проблеми;
- взема самостоятелно решения, да поема премерени рискове в образователна среда.

➤ **Професионални компетентности**

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

- Притежава теоретични знания по педагогика, психология и методиките на обучение в детската градина и началното училище и умее да ги прилага за организиране и провеждане на учебна и възпитателна дейност;
- Познава държавните образователни стандарти и умее да дефинира ясни образователни цели;
- Познава и планира използването на иновативни образователни технологии, методи и техники на обучение;
- Познава особеностите на детското развитие в различните му аспекти и умее да отчита индивидуалните потребности на децата и учениците;
- Познава и прилага методи за работа в интеркултурна среда, за подкрепа и мотивиране на деца и ученици със специални образователни потребности, деца в риск, както и методи за разгръщане потенциала на надарените деца;
- Познава възможностите на информационните и комуникационни технологии за повишаване ефективността на възпитателно-образователния процес. Подпомага учениците за формиране на дигитални умения;
- Познава и прилага методи за развитие на творческото и критическото мислене на децата и учениците, за развитие на уменията им за подбор и преценка на полезността на информацията от различни източници;

- Познава и насърчава формирането на ключовите компетентности за учене през целия живот;

- Проявява положително отношение към възможностите за повишаване на професионалната си квалификация и има изградени умения за оценка на своята педагогическа работа;

- Умее да планира и провежда диагностично-прогностична дейност с деца от предучилищна възраст и ученици от начална училищна възраст;

- Притежава умения да влияе позитивно върху груповите процеси, да поддържа необходимата дисциплина и позитивна емоционална атмосфера, да възпитава учениците в дух на толерантност, формира гражданска позиция и насърчава развитието на самостоятелността на учащите.

➤ **Отговорност и самостоятелност**

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

- поема отговорност да управлява изпълнителски екипи и ресурси;
- ръководи работата на екип при разработването на групови задачи, поставени в хода на учебния процес;

- оценява обективно собственото си представяне и представянето на другите при изпълнението на поставена задача;

- обучава други в професионален план

Компонент 4: ОТНОШЕНИЯ

Бакалавърът по „Предучилищна и начална училищна педагогика” следва да:

- притежава отвореност към иновациите и техническия прогрес;
- демонстрира положително отношение към провеждането на критичен и конструктивен диалог;

- цени културното многообразие, интерес и любопитство към различните езици и общуването с представители на различни култури;

- демонстрира положително отношение към опазването на околната среда;